

Recyklačný fond a jeho podpora odvetviu zhodnocovania odpadov

Základy Recyklačného fondu boli položené zákonom o nakladaní s odpadom v roku 2001. Nie je to teda tak dávno, ako začal reálne rozvíjať svoju činnosť v oblasti, ktorá sa nedá zúžiť len na podporu separácie a recyklácie odpadu. O tom, ako sa fondu podarilo v tomto smere splniť niektoré predsavzatia, sme hovorili s jeho riaditeľom RNDr. Ivanom Zuzlom, CSc. (na snímke).

Možno najčastejšie sa v súvislosti s fondom hovorí o vyberaní príspevkov za komodity, ktoré predstavujú záťaž pre životné prostredie...

Od samého začiatku sme dostávali otázky, čo je vlastne tento príspevok. Je to nejaká suma, pokuta alebo náklad na zhodnocovanie? Súčasná situácia v oblasti odpadového hospodárstva na Slovensku je charakterizovaná tým, že okrem užívateľských poplatkov za zneškodňovanie odpadov sa uplatňuje aj princíp výrobných poplatkov. Príspevok do fondu je takýmto výrobným poplatkom. Vytvára sa ním možnosť na zhodnocovanie materiálov a komodít, pri ktorých sa miera zhodnotenia po skončení času ich životnosti považuje z celospoločenského hľadiska za užitočnú. Vyberanie príspevkov od výrobcov a dovozcov je prvou základnou úlohou fondu a druhou je poskytovať prostriedky na podporu aktivít v oblasti zberu, triedenia a zhodnocovania rôznych druhov odpadov.

Kto sú partneri Recyklačného fondu?

Naši partneri pochádzajú z dvoch základných skupín. Prvú z nich predstavujú podnikatelia – právnické a fyzické osoby, ktoré si za cieľ svojho podnikania zvolili činnosť v oblasti odpadového hospodárstva. Druhú a veľmi rozsiahlu skupinu tvorí komunálna sféra, čiže mestá a obce.

Dalo by sa povedať, že starosta, ktorý nekomunikuje s fondom, ochudobňuje svoju obec?

Je to tak. Komunálna sféra má nárok na príspevok z fondu po splnení niekoľkých kritérií. Prvým z nich je existencia všeobecne záväzného nariadenia, ktoré občanom ukladá povinnosť separovaného zberu. Druhým je skutočnosť, že takýto separovaný zber je v obci aj zavedený a tretím kritériom je predpoklad, že suroviny zo separovaného zberu skončia u reálnych zhodnocovateľov. Obce, ktoré zaviedli takýto systém, potom veľmi jednoduchým postupom preukazujú túto skutočnosť Recyklačnému fondu a za tonu vyseparovaného odpadu získavajú v súčasnosti 1 300 až 1 800 Sk.

Na základe tohto možno teda predpokladať, že žiadosti obci

o poskytnutie príspevkov sa len tak hrnú.

Počas troch rokov existencie fondu predstavujú takmer 76 percent všetkých žiadostí, ktoré schválila jeho správna rada, a dynamika ich podávania má želaný stúpajúci trend. Kým v roku 2002 podali obce do fondu iba 36 žiadostí, o rok neskôr to bolo 326 a vlni už 563 žiadostí. V tejto súvislosti by som chcel zdôrazniť, že úlohy, ktoré má fond voči komunálnej sfére, sa dostali do všeobecného povedomia, vžili sa a predstavitelia obcí a miest berú fond ako seriózneho partnera. Fond v podstate vytvára predpoklady aj na to, aby v rámci separovaného zberu sa v mestách a obciach vytvárali surovinové zdroje pre spracovateľské kapacity.

A čo záujem podnikateľov?

Kým komunálna sféra môže na svoje projekty získať až 95 percent vstupných investícií, podnikatelia môžu na svoje aktivity získať len 30 percent nákladov na investície tohto druhu. Napriek tomu ich záujem o prostriedky z fondu je značný. Môžem povedať, že jeho príspevom vzniká nové priemyselné odvetvie, odvetvie spracovania rôznych druhov odpadu a recyklačných technológií. Za prvé tri roky existencie fondu vzniklo na Slovensku 64 spracovateľských zariadení, ktoré sa zaoberajú zhodnocovaním odpadov. Najviac – 16 ich vzniklo v sektore plastov, 10 v sektore papiera a zatiaľ najmenší záujem sme zaznamenali vo sfére viacvrstvových kombinovaných materiálov a v sektore kovových obalov. Pokiaľ by som to mal hodnotiť z pohľadu regionálneho rozloženia, 10 zariadení vzniklo za podpory fondu v Košickom kraji a najmenej – 5 v Trnavskom. Recyklačný fond okrem iného podporil v rokoch 2002 – 2004 aj založenie 9 spracovateľských závodov na zhodnocovanie ojazdených motorových vozidiel, v tomto roku vznikli dva ďalšie.

Je správne, ak mestá a obce majú v súvislosti so zberom a separovaním odpadu nárok na väčší príspevok z fondu ako podnikatelia? Prečo ten rozdiel?

Vyplývalo to z potreby podpory zaviesť a rozbehnúť v obciach a mestách separovaný zber. Druhým dôvodom je, že obec je pre fond spoľahlivý partner – je to dynamický a stabilný právny subjekt, ktorý len veľmi ťažko zanikne, čo v prípade podnikateľov a živnostníkov je ľahko možné. Takýto postup fondu síce nevyplýva zo zákona, ale z vnútorných predpisov fondu. Podobne sa k výraznejšej podpore komunálnej oblasti postavili aj v iných krajinách EÚ.

Pomerne chúlitosťou otázkou sa stalo platenie príspevku do

fondu za motorové vozidlá vo vzťahu k nenaplneným kapacitám na spracovanie autovrakov.

Ako je známe, od začiatku minulého roka musia do Recyklačného fondu prispievať povinne nielen hromadní dovozcovia motorových vozidiel, ale aj individuálni. Teda každý, kto si zo zahraničia privezie vozidlo, mal by si splniť príspevkovú povinnosť voči fondu. Kým sa však od 1. januára 2005 v podstate administratívnym zásahom vyradilo z evidencie až 327 tisíc vozidiel, ich zhodnotenie už nie je patrične dynamické. Svedčí o tom i vlnajúca štatistika spracovaných autovrakov v autorizovaných zariadeniach. Bolo to len cca 750 vozidiel, kým kapacita existujúcich liniek, na ktorých výstavbe sa finančne zúčastnil fond, predstavuje nepomerne viac, 30 až 40 tisíc vozidiel ročne.

Kde teda sú? Prečo sa zhodnocuje tak málo ojazdených motorových vozidiel?

Odpoveď môže dať súčasná podoba príslušných slovenských zákonov v tejto oblasti, ktorá umožňuje vlastníkovi ponechať si motorové vozidlo aj po skončení jeho životnosti na základe čestného vyhlásenia. Zdá sa, že takýto postup viac-menej umožňuje ponechať na Slovensku v prevádzke značný počet autovrakov. Podľa európskej smernice, ktorá sa týka tejto problematiky, však motorové vozidlo je možné vyradiť len vtedy, ak majiteľ prinesie potvrdenie o jeho

Linka na spracovanie elektroodpadu

Jubilejná medzinárodná vedecká konferencia

zhodnotení. Je teraz snahou legislatívneho procesu zaviesť podobné prísnejšie kritériá aj u nás a pomôcť tomu, aby sa zo životného prostredia dostalo čo najviac obťažujúcich predmetov – odpadov do spracovateľského procesu. Druhým problémom je, že ekologické povedomie občanov nie je ešte také, aby dali ojazdené vozidlá na legálne spracovanie a tretím zostáva ťažkopádnosť pri vyradovaní autovrakov, ktoré zavádzajú na verejných priestranstvách. Ich spracovaním sa často zaoberajú rôzne svojpomocné firmy, ktoré však majú záujem len o niektoré komponenty. Počas existencie fondu sektor motorových vozidiel vyzbieral prostriedky za približne 360 miliónov Sk a na spracovateľské kapacity doteraz vynaložil asi 130 miliónov korún.

Aké kritériá musia spĺňať žiadosti o príspevok, aby mali úspech a mohli byť akceptované?

Každá žiadosť o finančnú podporu projektu, ktorá prichádza do fondu a ktorou sa správna rada seriózne zaoberá, by mala spĺňať päť základných kritérií. Prvé je environmentálne, musí teda spĺňať požiadavky, ktoré vyplývajú zo zákona o odpadoch. Ďalšie kritérium je ekonomické. Fond na jednej strane získava prostriedky z podnikov a na druhej strane je jeho úlohou podporovať ekonomické aktivity s environmentálnym zameraním. To znamená, že sa môže vážne zaoberať len takými projektmi, ktoré majú určitú ekonomickú váhu a dokážu, že sú schopné samofinancovania a dokážu fungovať aj bez trvalej podpory štátu a fondu. Tretie kritérium, ktoré berieme do úvahy, je technické. To znamená, že projekty by mali byť technicky realizovateľné, overené. Najlepšie sú také, ktoré už boli niekde realizované. Ďalšou podmienkou je kritérium komplexnosti. Projekt musí mať v sebe obsiahnutý celý uzavretý cyklus nakladania s odpadmi, od ich zberu po zhodnotenie. Žiadna skvelá idea zberu, ktorá napokon skončí niekde na skládke, veľkú šancu vo фонде nemá a nemá ju ani také riešenie, ktoré nebude mať dostatok suroviny zo Slovenska. Posledným je kritérium potrebnosti. Chcel by som ešte dodať, že nie je poslaním fondu vytvárať konkurenčné prostredie, ktoré by viedlo k likvidácii subjektov, ktoré svoje kapacity vybuďovali s pomocou jeho prostriedkov.

Občas na verejnosť presakujú reči o netransparentnosti rozhodovania. Sú to len výmysly?

Postup predkladania, spracovania a schvaľovania žiadostí v Recyklačnom фонде vyplýva zo zákona o odpadoch. Žiadosti sú posudzované odbornými pracovníkmi a v prípade potreby aj externými či bankovými inštitúciami. Po takomto procese je projekt predložený na rokovanie správnej rady. Tá je kolektívnym 17-členným orgánom, v ktorom majú výraznú prevahu zástupcovia podnikateľskej sféry. V tom je jeden zo základných mechanizmov kontroly, keď o finančných prostriedkoch rozhodujú tí, ktorí do fondu prispievajú najviac. Reči o netransparentnosti sú v značnej miere na úrovni klebiet, domnienok a zlomyseľností. Nevie si predstaviť, ako 17-členný orgán tohto rôznorodého združenia dokáže niekto prelobovať. Už samotný princíp konštruovania fondu je taký, že ovplyvňovanie dozornej rady nie je možné, a o finančných prostriedkoch, s výnimkou veľmi malých súm, rozhoduje správna rada. Kontrolné mechanizmy sú, ako vidíte, včlenené do vnútorného fungovania fondu. Prehľad o poskytnutí prostriedkov je štandardnou a pravidelne sa inovujúcou časťou našej webovej stránky www.recfond.sk a má k nemu prístup každý.

Pýtal sa: Peter Farárik

Vedecká konferencia s názvom *Autochtónna dendroflóra a jej uplatnenie v krajine* sa konala v polovici júna vo Zvolene pri príležitosti 40. výročia založenia Arboréty Borová hora. Jej cieľom bolo poukázať na vhodnosť a možnosti uplatnenia a využitia autochtónnych druhov drevín pri tvorbe krajiny, na podiel arborét a botanických záhrad, vedecko-výskumných ústavov, odborných inštitúcií a univerzít na záchrane a zachovaní autochtónnej dendroflóry a tiež prezentovať doterajšie výsledky výskumu a praxe.

Arborétum Borová hora sa začalo budovať v roku 1965 ako demonstračný objekt pre potrebu praktickej výučby poslucháčov vtedajšej Vysokiej školy lesnickej a drevárskej, predovšetkým pre oblasť lesnickej a parkovníckej dendrológie. V súčasnosti tvorí organizačnú zložku Technickej univerzity vo Zvolene. Svojím obsahovým zameraním má výnimočné postavenie nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Na rozdiel od iných podobných zariadení sa tu sústreďujú autochtónne druhy drevín v ich vnútrodruhovej a geografickej premenlivosti. Najdôležitejšia práca sa vykonáva vyhľadávaním vzácnych foriem pôvodných druhov drevín v prírodných lesoch Slovenska, ktoré sa následne v arboréte archivujú ako vzácny genofond. Ide nielen o rôzne dekoratívne formy, vhodné pre ozeleňovacie práce, ale aj o technické formy s kvalitnou drevnou surovinou. Introdukované dreviny sú zastúpené len najvýznamnejšími druhmi, potrebnými pri praktickej výučbe poslucháčov univerzity. Arborétum sa rozprestiera na ploche 47,84 ha. Podstatná časť plochy je vyčlenená pre zberku drevín, asi 1,5 ha pre zberku ruží a 1,2 ha zaberá produkčná plocha.

Na pôde Technickej univerzity konferenciu oficiálne otvoril riaditeľ arboréty doc. Ing. Ivan Lukáčik, CSc. Po odznení slávnostných referátov a príhovorov čestných hostí a po

Dendrologičky ŠOP SR pri obhliadke zbierok arboréty

Dnes už symbolická budova Arboréty Borová hora

odovzdaní ďakovných listov konferencia pokračovala blokom referátov v I. sekcii, zameranej na autochtónnu dendroflóru a arboréty, botanické záhrady a iné dendrologické objekty a na rast, rozmnožovanie, genetiku a šľachtenie, do ktorej bolo prihlásených 15 príspevkov. V popoludňajších hodinách konferencia pokračovala prehliadkou zbierok arboréty, ktorá v súčasnosti obsahuje 17 rodov ihličnatých drevín, zastúpených 75 druhmi a 392 formami, resp. kultivarmi, a 101 rodov listnatých drevín s 380 druhmi a 541 formami a kultivarmi, čo predstavuje celkovo 1 388 taxónov v počte takmer 18 tisíc jedincov. Okrem zbierky drevín sú v Arboréte Borová hora sústredené aj zbierky ruží, kaktusov a sukulentov. V zbierke ruží je vysadených takmer 600 odrôd záhonových, sadových, popínavých a miniatúrnych ruží v počte viac ako 4 000 jedincov. Zbierka kaktusov a sukulentov je reprezentovaná takmer 650 taxónmi. Výrazom uznania vysokej hodnoty zbierok bolo vyhlásenie Arboréty Borová hora v roku 1981 za chránený areál „na ochranu ukázkový genetického bohatstva drevinového zloženia lesov Slovenska, širokej individuálnej premenlivosti jednotlivých druhov drevín, na vedecko-výskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele“.

Na druhý deň konferencia pokračovala rokováním v II. sekcii, zameranej na využitie autochtónnej dendroflóry, do ktorej bolo prihlásených 16 príspevkov. Podľa oficiálnych zdrojov jubilejného organizátora konferencie sa na akcii zúčastnilo celkom 85 hostí, z toho 22 zo zahraničia. Referáty z jednotlivých sekcií sú uverejnené v zborníku vedeckých a odborných prác, editorov Ivana Lukáčika a Jany Škvareninovej.

Účastníci konferencie si nepochybne odniesli zo Zvolena okrem nových poznatkov z rokovaní a hlbokých dojmov zo spoločného stretnutia, aj presvedčenie o nevyhnutnosti a potrebe práce arborét pri sústreďovaní, uchovávaní a využívaní hodnotného dendrologického materiálu pre účely výchovy, vzdelávania, výskumu a praxe.

Všetkým pracovníkom, ktorí sa o úspechy Arboréty Borová hora od jeho vzniku až po súčasnosť zaslúžili, patrí úprimné poďakovanie. Tým súčasným treba zaželať veľa elánu do ďalšej náročnej, ale aj zaujímavej a zmysluplnej práce a tiež veľa pochopenia od tých, ktorí môžu prácu arboréty podporiť alebo pozitívne ovplyvniť.

Ing. Milan Krištof

Foto: autor